

DATUM
2013-10-09
ERT DATUM
2013-07-03

DIARIENR
2013/167-4
ER BETECKNING

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Nämndemannauppdraget – breddad rekrytering och kvalificerad medverkan (SOU 2013:49)

Utredningen har haft i uppdrag att genomföra en översyn av nämndemanna-systemet och lämna förslag som även i framtiden kan bidra till att upprätthålla allmänhetens förtroende för domstolarna. Statskontoret vill framföra följande synpunkter med anledning av några av förslagen.

Minskad medverkan av nämndemän i domstolarna

Utredningen föreslår ett minskat deltagande av nämndemän i underrätt samt en begränsad, eller ingen medverkan alls, i hovrätt och kammarrätt. Detta innebär ett väsentligt avsteg från en grundläggande princip i svenskt rättssystem; hur samhället utövar sin insyn i domstolarna. Utredningen analyserar förslaget främst utifrån rättssäkerhetsaspekter. Enligt Statskontoret kräver en så omfattande förändring även en bredare analys av vad detta kan komma att innebära för allmänhetens förtroende för domstolarna. Förslaget förändrar förutsättningarna för insynen i rättssystemet utan att detta närmare analyseras. Inför den fortsatta beredningen av förslaget är det angeläget att även dessa aspekter analyseras.

Information

För att öka kunskapsnivån om nämndemannauppdraget hos allmänheten föreslår utredningen att Sveriges Domstolar ska informera om nämndemannauppdraget inför rekrytering av nya nämndemän. Statskontoret instämmer i bedömningen och anser att det finns behov av sådan information.

Utbildning

Domstolarna har ett informations- och utbildningsansvar gentemot sina nämndemän. Utredningen visar att det i praktiken hålls introduktionsutbildning i samband med en ny mandatperiod vid nästan samtliga domstolar. Samtidigt visar det sig att nämndemännens deltagarfrekvens är tämligen varierande. Utredningen föreslår här att en genomgången introduktionsutbildning ska vara en förutsättning för att en ny nämndeman ska kunna påbörja sin tjänstgöring. Statskontoret instämmer i förslaget och menar att Domstolsverket bör ansvara för en sådan nationell, obligatorisk grundutbildning. Det gäller även för den repetitionsutbildning som föreslås vara en förutsättning för en omvald nämndeman som tidigare genomgått grundutbildningen.

Ersättning

Yngre personer är idag underrepresenterade bland nämndemännen. Detta riskerar att urholka förtroendet för nämndemannasystemet. Utredningen föreslår en höjd ersättningsnivå för nämndemannauppslaget. Det förslag som lagts innebär en fördubbling av dagens ersättningsnivåer plus att en viss övertidsersättning införs. Baserat på bland annat på intervjuer med yngre nämndemän som lämnat sina uppdrag skulle detta kunna bidra till en förnyring av nämndemännen. Utifrån det underlag som utredningen redovisar bedömer Statskontoret att förslaget är rimligt.

Lagfäst tjänstgöringsfrekvens

En reglering av tjänstgöringsfrekvensen för nämndemännen kommer medföra en ökning av domstolarnas administrativa arbete. Dessutom har domstolarna redan idag en skyldighet att eftersträva en jämn fördelning av tjänstgöringstillfällen för nämndemännen. Enligt Statskontoret finns det också en risk för att en alltför frekvent tjänstgöring kommer att motverka syftet med lekmanamedverkan. Statskontoret avstyrker därför utredningens förslag om lagfäst tjänstgöringsfrekvens.

Tillsättning av nämndemän

Statskontoret ställer sig tveksam till utredarens förslag om att införa en s.k. fri kvot för val av nämndemän. Förslaget medför en ökad administration för bl.a. kommunerna. Det kan också medföra bedömningsproblem. Vad händer t.ex. med en person som valts på politisk grund men som p.g.a. uppkomna skäl, t.ex. olämplighet, inte nomineras av sin grupp istället anmäler sig som fri? Vad Statskontoret bedömer, har vidare några tydliga kriterier för bedömningar av ansökningar via den fria kvoten inte presenterats. Det finns därmed en risk för att olika bedömningar kommer att göras av olika kommuner och landsting. Statskontoret ställer sig också tveksam till huruvida förslaget kommer att leda till de förbättringar som förutses. För en sådan bedömning saknas tillräckligt underlag.

Generaldirektör Yvonne Gustafsson har beslutat i detta ärende. Utredningschef Marie Uhrwing och avdelningsdirektör Gunnar Gustafsson, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Yvonne Gustafsson

Gunnar Gustafsson